

Komentář

k soudnímu rozhodnutí NSS o rozpuštění dělnické strany („dělnická strana II.“)

Shrnutí skutkového stavu:

Stejně jako u jednání „dělnická strana I.“ jsou účastníky Vláda, jako navrhovatel a Dělnická strana, jako odpůrce.

Vláda navrhuje rozpuštění dělnické strany a odůvodňuje to mnoha argumenty. Jako jedním s prvních a zároveň nejzávažnějších, bych zmínil její programovou orientaci, která je v rozporu s Listinou základních práv a svobod (konkrétně tedy s články 1 o rovnosti; 3 o právní rovnosti; 5 o právní způsobilosti; 7, odstavec 2 o zákazu mučení a krutému zacházení; 10 o osobní ochraně; 10, odstavec 2 o osobnostních právech a ochraně soukromí; 11, odstavec 4 o vyvlastňování; 14, odstavec 1 o svobodě pohybu; 14, odstavec 5 o vyhoštění cizinců; 20, odstavec 4 o oddělení politických stran od státu; 24 a 25 o právech národnostních a etnických menšin a dále jedná v rozporu s článkem 42 o právech občanů), dále pak s Ústavou (rovnost občanů), dále zákonem o sdružování v politických stranách a také řadou mezinárodních dohod pojednávajícím o rovnosti a zákazu diskriminace.

Velkým trnem v oku navrhovatele je i vedlejší činnost Dělnické strany u které na prvním místě zmiňuje vytvoření takzvaných Ochranných Sborů Dělnické strany, které přirovnává k souborům SA za nacistického německa a na nich také ukazuje porušení článku 20, odstavec 4 Listiny, kde zdůrazňuje, že politická strana nemá zasahovat místo státních orgánů.

Dále navrhovatel poukazuje na vysokou formu organizovanosti spolupráce mezi Dělnickou stranou a jinými pravicově extremistickými skupinami, jako například hnutí Národní Odpor, Autonomní Nacionalisté, Resistance Women Unity, Národní Korporatismus, Dělnická mládež a dalšími, na jejichž akcích, které mají xenofobní, rasově nesnášlivý, homofobní, antisemitský, agresivní a účelově provokativní ráz s neskrývaným nacistickým nádechem, se stále aktivněji účastní.

Také navrhovatel neopomíná upozornit na vysoký počet trestně stíhaných lidí, kteří jsou zároveň členy (i členy představenstva) Dělnické strany.

Sečteno a podtrženo – navrhovatel požaduje rozpuštění Dělnické strany kvůli její snaze narušit demokratický stát a žádá soud, aby zkoumal nejen současný momentální stav, ale i všechny kontextuální aspekty.

Vzhledem k tomu, že břemeno tvrzení i důkazní je na straně navrhovatele, odpůrce se ve svých vyjádřeních většinou odvolává pouze na neprůkaznost důkazů, nahodilost situací a popírání skutkového stavu.

Závěr jednání byl i závěrem Dělnické strany, která byla 17.2.2010 rozpuštěna. Následně podaná ústavní stížnost měla na tento rozudek odkladný účinek až do dne 27.5.2010 kdy Ústavní soud dal za pravdu Nejvyššímu správnímu soudu.

Analyza argumentů soudu:

Jak už nadpis napovídá, nebudeme se zabývat nijak podrobně argumenty navrhovatele, ani odpůrce protože jsou příliš subjektivní. Zaměříme se na několik hlavních otázek které musel soud objektivně projednat a podle nich pak rozhodnout.

Prvním argumentem, se kterým soud přichází je projednatelnost případu na kterou však nikdo nepoukázal. Soud tedy sám se sebou diskutuje, zda-li může danou věc projednávat „znovu“, což nakonec sám před sebou obhájí. Upozorňuje na to, že se sice jedná o shodu účastníků i věci, každopádně se ale nemůže ztotožňovat, vzhledem k dynamickému působení Dělnické strany v čase, s minulým případem. Ukazuje na příkladu římsko-právních acciones in personam, že je možné žalovat stejnou osobu pro stejný účel, z jiného důvodu, a převádí to analogicky na tento případ. Tedy záležitosti v této věci již projednané nebude soud brát v potaz, maximálně v kontextuálním chápání činnosti, jakési dokreslení situace, nikoli jako hlavní důkazní materiál. Ještě připomíná jednu větu z rozhodnutí „dělnická strana I.“, ve které právě otevírá možnost budoucího jednání v téže věci. Dalším bodem pro možnost projednání je závěr rozsudku „dělnická strana I.“, kde soud říká: „Zamítavé rozhodnutí Nejvyššího správního soudu o návrhu na rozpuštění politické strany nevyklučuje budoucí podání jiného návrhu na rozpuštění stejné politické strany. V novém řízení nelze posuzovat již dříve projednaná skutková tvrzení a důkazy, ale ve vztahu k novému kontextu není vyloučeno projednat a vyhodnotit i tvrzení týkající se činnosti politické strany před nabytím právní moci původního rozhodnutí. Existence nových důvodů nebo skutečností, které navrhovatel nemohl bez svého zavinění uplatnit v původním řízení, má vést k návrhu na obnovu řízení [§ 111, § 114 odst. 1 písm. b) s. ř. s.], nikoliv k novému návrhu na rozpuštění politické strany.“ Od původního rozhodnutí se nežádoucí aktivity DS stále stupňovaly, jak co se týče četnosti, tak radikálnosti názorů a projevů. Soud tedy naznal tyto důvody jako dostatečné pro obnovu řízení.

Hned nato se soud vrhá na programovou orientaci Dělnické strany, kterou bere v kontextu rozepří s výše uvedenými dokumenty zaručujícími lidská práva. Už v samotném programu strany se vyskytují body, které takové znaky vykazují a odpůrce se zmohl pouze na (zpětně) nedůvěryhodné tvrzení, že tyto body prošly revizí a již dále nejsou součástí programu v takovéto podobě. Mnohem závažnější je však až samotné naplňování programu. Za tímto účelem se navrhovatel snaží prokázat, že se Dělnická strana spojuje s pravicově extremistickými skupinami stojí mimo zákon. Ač sama takovéto prvky nevykazuje, je třeba se na ni dívat jako na dynamickou entitu, která je schopna ovlivňovat okolí.

Dalším bodem v rozhodování byly projevy Dělnické strany a symboly užívané při jejich akcích, či v písemných projevech na internetových stránkách, či periodikách. Při tomto tématu Dělnická strana namítá, že projevy jednotlivých členů, mnohdy vykazující rasově nesenášenlivé názory směřované především k romskému etniku, jsou pouze osobními názory daných jedinců a strana jako taková z nich nemůže být osočována, což soud jednoznačně vyvrací. Také co se týče symbolů se opět Dělnická strana pokoušela uplatnit námitku náhodilé podobnosti, jež byla soudem a jeho nezávislými experty z Akademie věd zneplatněna.

Ochraným sborům dělnické strany přičítá navrhovatel nezákonné činnosti, jako je například nahrazení policie. Je protizákonné, aby „vykonávání práva“ záviselo na někom jiném, než na státním orgánu. Proto tedy založení těchto oddílů, za účelem nastolení pořádku „tam, kde na to města nestačí“, navíc provokativní, násilnou a mnohdy ozbrojenou formou je naprosto nepřijatelné.

V neposlední řadě pak soud bere v potaz argumenty, které spojují Dělnickou stranu s pravicově extremistickými hnutími. Podrobně probírá jednotlivé členy vystupující jak v daných organizacích, nebo v jejich součinnosti, tak v rámci Dělnické strany. Kupříkladu se soud v návaznosti na důkazy snaží prokázat propojení s neonacistickým hnutím Národní Odpor. Zde se Dělnická strana ohrazuje hned několika argumenty. Nejprve tvrdí, že zdánlivá

součinnost byla čistě náhodná. Po prokázáném opaku zkusila ze situace vybruslit tím, že zrelativizovala existenci hnutí s tím, že krom internetových stránek o něm není další průkazný materiál a stejně tak tedy nesmyslné tvrdit, že má s daným subjektem nějakou písemnou dohodu. Toto soud smetl ze stolu tím, že pokud hnutí existuje pouze fakticky, nikoli právně, tak není třeba prokazovat existenci propojení organizací prostřednictvím nějaké smlouvy, ale opět a jen faktickým stavem. Není to však jen Národní odpor, se kterým dělnická strana kooperovala. Bylo to také již zmíněné provokativní hnutí Autonomní nacionalisté, xenofobní RWU a dělnická mládež, která byla jako jediná Dělnickou stranou uznána. O propojení těchto dvou organizací není pochyb, neboť vycházelo společné periodikum a všichni představitelé dělnické mládeže byli zároveň představiteli Dělnické strany. O propojení s národním korporativismem se soud vyjádřil, že je irrelevantní se tímto zabývat, neboť je jasné, že dělnická strana je pokračovatelem NK.

Poté samozřejmě soud ještě hodnotil činnosti Dělnické strany ve spojitosti s výše zmíněnými organizacemi a celkově zhodnotil veřejné akce DS. Závěrem se ještě zabýval otázkou, zda-li rozpuštění strany je tím nejlepším řešením – jestli není příliš přísné, nebo naopak zcela zbytečné, když strana může pod jiným jménem vzniknout prakticky ihned znovu. Co se týče přísnosti tak soud uvedl, že rozpuštění strany je naprosto adekvátní odpovědí na její aktivity – zaštiťování se politickým sdružováním za účelem šíření diskriminačních a demokracii narušujících myšlenek. Otázku zbytečnosti soud vyargumentoval tím, že sice je možné prakticky stejnou stranu znovu vytvořit, nicméně je nutné určit jisté hranice kam až politická strana může zajít a kam už ne. V tomto smyslu tedy rozhodnutí nebylo jenom individuálním právním aktem ad hoc, ale má i určitou formu precedentu.

Diskuse argumentů soudu:

Je zajímavé jak se všemi argumenty soud nakládá. I vláda – navrhovatel – požadovala, aby byla celá věc pojímána s širším kontextem. Jelikož se jedná o měnicí se entitu – stejně jako každá jiná společenská skupina i politická strana se určitým způsobem vyvíjí – je třeba chápat tento vývoj i pro případnou předpověď dalšího konání. Pro tento účel soud zapracoval do rozhodnutí i situace, které by jinak nemohly být znovu posuzovány, neboť by šlo o oslabení postavení žalovaného a snížení síly práva a jeho důvěryhodnosti – to osobně považuji za velmi moudré rozhodnutí, neboť kdyby soud uvažoval pouze situace nově nastalé, špatně by se na nich demonstroval stupňující se ráz projevů členů DS, potažmo celé strany.

Soud se hlavně zabýval protiprávností strany jako takové. Nemusel dlouho pátrat, aby zjistil, že její činnost je v rozporu s §4 zákona 424/1991 Sb. O sdružování v politických stranách a v politických hnutích. Její činnost směřuje proti demokracii a ta musí proti takovým výpadům mít šanci se bránit. (To je taky jeden z podpůrných argumentů pro „znovuprojednávání“ této věci)

K argumentu neslučitelnosti projevů jednotlivých členů Dělnické strany s názorovou orientací strany jako cleku, který přinesl odpůrce, se soud vyjadřuje dosti jasně. Je jednoznačně nesmyslné toto tvrdit. Pokud by šlo o jedince a ojedinelou událost, která by se dala brát jako exces, soud by to pochopil. Ne však v tomto případě, kdy se jedná o téměř všechny zastupitele Dělnické strany a jejich projevy se často opakují na nejrůznějších pravicově extremistických akcích po České i Slovenské republice. Názor těchto jednotlivců předurčuje názorovou orientaci strany a tedy není možné tyto dva faktory separovat. Soud ostatně tuto myšlenku uvádí: „Politické straně lze přičíst nejen projevy, které deklaruje jako oficiální, ale i jednání a projevy jejích představitelů, je-li zřejmé, že je činí v kontextu stranické činnosti, a dále i projevy a jednání jejích členů, příp. i nečlenů, mají-li souvislost s

činností strany (např. s jejím shromážděním) a ze shody s programovou orientací a činností strany i z dalších okolností (např. opakovaná spolupráce) je zřejmé, že politická strana akceptuje tyto projevy jako své vlastní.“ Pokud bychom měli uvažovat o možné zneužitelnosti rozhodnutí v tomto bodě mohlo by nás napadnout, že v budoucnu se můžeme setkat se situací, kdy nepřijatelné chování nějakého člena může být cestou pro zrušení celé strany. Osobně si ale myslím, ač záleží samozřejmě na každé konkrétní situaci, že soud vždy bude takové návrhy brát komplexně a zvažovat je nanejvýš opatrně – jako u tohoto rozhodnutí, kdy se rozhodně nejednalo o jednání jednoho člena, ale naprosto většiny nejvyšších představitelů strany a byl zde i splněn předpoklad, že se od takových názoru DS nikterak nedistancovala.

V rozsudku byl také patrný vnitřní boj soudu. Na jednu stranu zde byly projeveny určité sympatie ke snaze vyslovit a řešit závažné společenské otázky a problémy Dělnickou stranou, na druhou stranu byly ovšem tyto plány realizovány naprosto nepřijatelnou formou. Na některé otázky, například spojené s romskou komunitou, která byla Dělnickou stranou otevírána nejčastěji, se většina lidí bojí i jen poukázat, že tu existuje nějaký problém, který je potřeba řešit, aby nebyli ihned osočeni z diskriminace. Je to téma velice choulostivé, ale zároveň je důležité je to nějakým způsobem řešit. Možná také proto Dělnická strana díky takovýmto „populistickým“ tématům získala mnoho příznivců. Nemůžeme ale věc řešit takovým způsobem, jak také nezapomněl říci soud, že jej odhodíme do nedohledna, nebo dokonce zničíme. V tomto si myslím, že byl soud zklamán. Zahlédl projevenou snahu reagovat na chronicky akutní problém, ale naprosto nepřijatelnou cestou k demokraticky nepřipustnému řešení. Soud tedy smutně konstatoval, že se pouze extremistická skupina populisticky snažila využít tužby rozhořčených občanů k získání takové míry podpory, aby mohla činit změny v zákonech, což se jí naštěstí nepodařilo. Tato myšlenka je mi velmi blízká.

Na to navazuje plynule další diskutovaný argument – podmínky rozpuštění strany. Soud poznamenal, že činnosti strany jsou v rozporu z §4 a 5 Zákona o sdružování v politických stranách s důrazem na §4 písm a). Dále upozornil, že musí být tento úmysl současně v takové míře, že přímo ohrožuje systém demokracie. To nakonec bylo potvrzeno. Sice nebyl stav, kdyby Dělnická strana měla možnost přímo legislativním procesem zdeformovat principy demokracie, nicméně soud naznal, že by byla velká chyba na takovou chvíli čekat a až poté stranu z tohoto důvodu rozpouštět. Intence byla jasná a směřování strany vzhledem k jejím dosavadním aktivitám (potažmo aktivitám jejich členů) vedla jasně k tomuto cíli. Navíc díky různým policejním spisům, nahrávkám a fotodokumentaci byla prokázána spolupráce s extremistickými organizacemi, jako je NO, AN, RWU a jinými, kterým fakticky poskytovala politické pole působnosti. Byl to pro všechny strany dobrý obchod. Soud sám říká, že pokud je politická strana schopna motivovat veřejnost k rasově, či jinak nesnášenlivému konání, což DS byla, hranice bezpečnosti byla překročena. To, že má být politická strana zástěrkou pro umožnění šíření extremistických názorů se soudu také příliš nelíbilo.

U většiny dílčích obvinění a důkazů však soud byl nucen říci, že k rozpuštění strany tato fakta nestačí. Ovšem po složení dílků v celek už toto opakovat nemohl. Také se stručně zmínil k nepostačující možnosti činnosti strany pozastavit. Nepostačující z toho důvodu, že pozastavit by ji mohl, kdyby byla reálná šance, že po určité době strana překoná krizi a bude fungovat zase jak má. V tomto případě ale strana v žádné krizi nebyla. Odsouzenihodná činnost byla v rámci jejího běžného programu. V tomto bodě bych zopakoval už výše zmíněné – soud se tak dostal do postavení, kdy fakticky určuje v nové situaci hranice, co je ještě přípustné a co už ne. To je velmi choulostivá situace, neboť musí pečlivě uvážit možné důsledky takového rozhodnutí, které může dostat jakousi precedentskou funkci. Projevy strany mohou mít různý charakter a ne vždy budou takto „snadno“ zjištělná všechna důležitá fakta pro rozpuštění strany. Velmi oceňuji skloubenou přímou a opatrnou soud v jednotlivých úvahách, neboť ta je vskutku na místě.

Vlastní názor:

Myslím, že i ne příliš pozorný čtenář už náznaky mého názoru poznal v předchozích částech komentáře. Nejsem zastánce žádných extremistických skupin, ani názorů. Vidím v nich nebezpečí, neboť každá forma extremismu je velkou částí postavena na hněvu vůči něčemu, nebo někomu, který pramení z hlubšího strachu a neporozumění. Tento hněv jakomile má prostor k projevení se začne téměř neprodleně produkovat násilí a urpení. Co se týče tohoto hnutí – pojmenovalo sice jasně (byť emotivně zabarveně) některé společenské problémy, které je nutno řešit, nikdo neví jak, a nabídli naprosto nepřijatelné řešení těchto problémů. Otevřeně vystoupili proti demokracii jako takové a měli úmysl ji zbořit. Kdyby jim nebyly určeny hranice – rozpuštění – mohlo to v budoucnu dopadnout daleko hůře než „jen“ nějakými akcemi typu „bitva o Janov“.

V podstatě bych chtěl velmi pochválit soud, že byl tak prozíravý a rozpoznal tento úmysl. Můžu říct, že máme štěstí v tom, že byli vrcholní představitelé Dělnické strany buť hloupí, nebo jen neobyčejně neopatrní (nemůžu posoudit). Protože kdyby své extremistické vášně drželi zezачátku své politické dráhy na uzdě a pouze by vynesli populisticky řešený společenský problém s tím, že by navrhli nějaké byť nedokonalé, ale neracistické řešení, mohli se dostat velmi daleko a nakonec by opravdu mohli ovlivnit legislativní proces, tak jak zamýšleli. Celá tato situace se dá přirovnat ke vzestupu kancléře Palpatina z Hvězdných Válek. Vytvořil a pojmenoval problém. Postavil se do světla, jako někdo dostatečně silný na to, aby ho vyřešil a byl zvolen. Následně opatrně, strategicky na sebe nechal přenášet více a více moci, až ji nasbíral ve svých rukách tolik, že mohl svrhnout demokracii v Republice a celou ji tak přeorganizovat za současného zničení svých nepřátel. Pokud budeme trochu pozorní, opět říkám – soud naštěstí byl! -, uvidíme prakticky totéž i u Dělnické strany. Jen jí chyběl geniální mozek ve vedení a vydatná dávka trpělivosti. Ten ovšem nechyběl jejímu německému názorovému předchudci minulého století, ke kterému se ostatně sami hlásili (a jehož velmi trefnou metaforu z filmové série jsem již výše jmenoval), nebo alespoň se od něj nijak nedistancovali. Nemusíme chodit někam do příliš bujných představ, nesmyslných spekulací, nebo filmů - vcelku nedávná historie nám dává jasný obraz jak se dá zneužít sociální inženýrství a davová psychologie.

Nerad bych generalizoval, přesto si však dovolím říct, že každá takováto extremistická skupina se musí důkladně prohlédnout aby situace nepřerostla z „nevinného politikaření“ v „Nástup Temné Síly“. Na závěr tohoto argumentu bych ještě zmínil citát opět z Hvězdných Válek: „Temná Strana všechno skrývá, nemožné je vidět budoucnost.“ a opět dodávám, že je vždy velké štěstí, když se podaří takovou skupinu odhalit v pravém světle a zastavit, dokud je to ještě možné, neboť demokracie je velmi křehká a má málo prostoru pro svou vlastní obranu a extremistické skupiny tu vždycky budou čekat na vhodnou chvíli ve které se pokusí o převrat v nějakém, pro ně, vyšším zájmu pro který si získají veřejnost.